

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

Скарбек Ольга Тема еміграції у романі Марії Гагарін «Blonds Étaient Les Blés D'Ukraine»....	129
Старостенко Тетяна Zooetics and Its Terrains.....	132
Черкашин Сергій Трагіфарсова стилістика «Данцизька трилогія» Г. Граса як відображення індивідуального стилю автора.....	134
Чернишова Світлана Топос зустрічі у романі Діни Найері «Притулок».....	136
СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ.....	139
Raskevičienė Sigita, Mockienė Liudmila Corpus Analysis in Foreign Language Philology Studies.....	139
Белова Марина, Ажніна Лілія Дієслівна транспозиція як основа англомовної граматичної метафори.....	141
Бережна Маргарита The Character's Journey: Psycholinguistic Image.....	144
Борисов Володимир Специфіка термінологічної системи освіти як соціального коду.....	146
Григорова Надія Лінгвістичний аспект сучасних епістемних культур у німецькомовному дискурсі.....	148
Жарковська Інна Phone-in Radio Programmes. Are They Still Worth Studying?.....	150
Зосімова Оксана Структурні особливості британської ергонімії кондитерської галузі.....	153
Коляда Аліна, Тучина Наталія Models of Polymodal Transfers of Synaesthetic Metaphors in Contemporary English Poetry (on the Material of Seamus Heaney's Poetry).....	156
Корнільєва Лілія Феномен прізвиська монарха як лінгво-культурологічна категорія.....	159

References

- Alonso, A., Blancafort, H., de Groc, C., Million, C., & Williams, G. (2012). METRICC: Harnessing Comparable Corpora for Multilingual Lexicon Development. In *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress*, 389–403.
- Lexical Computing. *Sketch Engine*. Retrieved from <http://www.sketchengine.eu>
- Microsoft Corporation. *Microsoft Excel*. Retrieved from <https://office.microsoft.com/excel/>
- Sauf Pompiers Ltd. *MindMup*. Retrieved from <https://www.mindmup.com/>
- Sinclair, J. M. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Thomas, J. (2016). *Discovering English with Sketch Engine. A Corpus-Based Approach to Language Exploration*. Versatile.

ДІСЛІВНА ТРАНСПОЗИЦІЯ ЯК ОСНОВА АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ МЕТАФОРИ

Марина Бєлова

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Лілія Ажніна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

У лінгвістиці незмінним залишається інтерес до художнього тексту та художнього образу, основним засобом створення якого, безумовно, є метафора. Найпотужнішими експресивними можливостями володіє, перш за все, лексична метафора, але й граматична метафора може бути яскравою та індивідуальною, що пояснює її здатність до характеристики образу предметів / явищ / подій. Якщо сучасна лінгвістика приділяє пильну увагу лексичній метафорі (Г.Н. Склярєвська, Х. Ортега і Гасет, А. Ричардс, Д. Девидсон, М. Блек та багато інших), то естетичні ресурси граматичної метафори вивчені недостатньо.

Об'єктом цього дослідження виступають англомовні граматичні метафори, **предметом** – морфологічні особливості її утворення.

Граматична метафора, уперше описана М. Халлідеем (Halliday, 1994), є одним із найбільш затребуваних механізмів створення образності в сучасному англомовному дискурсі та однією з найважливіших контрибуцій системної функціональної лінгвістики у галузь мовознавства та педагогіки.

В основі утворення граматичної метафори лежить граматична транспозиція – використання конгруентної (немаркованої) мовної форми у функції неконгруентної (маркованої) мовної форми – її противочлена в парадигматичному ряді або фіксованої синтагматичної реляції.

Оскільки граматична метафора найбільш яскраво представлена на морфологічному рівні (Шендельс, 1972, с.105), в її основу може бути покладена: а) субстантивація (перехід у клас іменника); б) ад'єктивація (перехід

у клас прикметника); в) вербалізація (транспонування в дієслово); г) адвербіалізація (транспозиція в клас прислівника); д) прономіналізація (перехід у клас займенника).

Виходячи з вищезазначеного, класифікація граматичних метафор може здійснюватися на основі морфологічних категорій (найбільш великих розрядів слів, об'єднаних ознаковими формами вираження граматичного значення (категорій іменника, дієслова, прикметника, прислівника, займенника)), що в певному контексті віддзеркалюють невластиві їм морфологічні ознаки, дериваційні особливості або синтагматичні зв'язки. Ця наукова розвідка концентрується на дієслівній граматичній метафорі, інші види залишаються поза увагою і є перспективою дослідження.

Так, один з видів граматичної метафори, яку ми виокремлюємо, – *дієслівна метафора*, або *метафора на основі дієслова*.

Перший вид дієслівної транспозиції, на основі якої може утворитися граматична метафора, – це функціонування у дискурсивному фрагменті дієслова, утвореного неконвенціональним дериваційним способом. Це, з-поміж іншого, може бути дієслово, утворене шляхом конверсії від іменника, який не може бути цариною подібної конверсії. Наведемо приклад:

(1) *Went to meet Jude for quiet drink to talk about Flow some more and noticed a familiar besuited figure with knitting-pattern dark good looks sitting in a quiet corner having dinner: it was Magda's Jeremy. Waved at him and just for split second saw expression of horror cross his face, which instantly made me look to his companion who was: a) not Magda, b) not yet thirty, c) wearing a suit which I have tried on twice in Whistles and had to take off as too expensive. Bloody bitch.*

I altered my path to pass his table, at which he immersed himself deep in conversation with the trollop, glancing up as I walked past and giving me a firm, confident smile as if to say "business meeting." I gave him a look which said, "Don't you business meeting me," and strutted on (Fielding, 2001).

У наведеному фрагменті (1) функціонує граматична дієслівна метафора – складний іменник *business meeting*, який шляхом конверсії перетворено на дієслово.

Конверсія характерна для сучасної англійської мови в силу її аналітичної будови. Завдяки цьому способу словоутворення мова набуває морфологічної свободи, оскільки одне й те саме слово може вживатися в якості різних частин мови, а отже, і виступати в різній синтаксичній функції (тобто бути різними членами речення).

У сучасній англійській мові конверсія – це основний спосіб утворення, перш за все, дієслів згідно моделі $N \rightarrow V$. Похідні за конверсією дієслова від вихідних іменників розвивають такі типи значень:

а) здійснювати дію за допомогою того, що позначається вихідним іменником (*hammer - to hammer – бити молотком; rifle – to rifle – стріляти з гвинтівки; eye – to eye – роздивлятися, розглядати; shoulder – to shoulder – штовхати/зачіпати плечем, проитовхуватися*);

б) виконувати дію, характерну для того, що позначено вихідним іменником (*father – to father – піклуватися як батько*) або діяти як тварина, названа вихідним іменником (*dog – to dog – слідувати по н'ятах, вистежувати*);

в) забезпечувати тим, що позначено вихідним іменником (*fish – to fish – ловити рибу*) або, навпаки, позбавлятися того, що позначено вихідним іменником (*skin – to skin – здирати шкіру/шкуру*).

г) знаходитися або переміщатися в місце, позначене вихідним іменником (*garage – to garage – ставити автомобіль у гараж; rocket – to rocket – класти в кишеню*).

д) проводити відрізок часу, названий іменником (*winter – to winter – зимувати; weekend – to weekend – проводити вихідні дні*).

Жодній із наведених ознак дієслово *business meeting*, утворене від вихідного іменника, не відповідає, отже, воно утворює граматичну метафору.

Однією з морфологічних ознак дієслова є «перехідність». Для перехідних дієслів характерною є сема «охоплення / обмеженість», відмічена Б. Урфом, завдяки чому лише декілька дієслів сучасної англійської мови можуть приймати префікс *un-* (*uncover, unfasten*) (Worf, 1972, с. 71). Інші дієслова з префіксом *un-* утворюють граматичну метафору, що засвідчує ще один вид морфологічної транспозиції – набування морфологічної ознаки «перехідність» неперехідними дієсловами.

Проаналізуємо приклад дієслівної метафори, в основі якої – транспонування неперехідного дієслова в категорію перехідних:

(2) “*I think he was a selfish prick. But, hey, I never met the guy.*” *His hands ungrip the wheel and he doesn't seem angry any more* (Kinsella, 2016).

У наведеному фрагменті (2) спостерігаємо граматичну метафору *ungrip the wheel*, побудовану на основі неперехідного дієслова *grip*, трансформованого у клас перехідних додаванням префіксу *-un*. Як вдається, дія, що називається дієсловом *grip*, не передбачає можливість її ходу у зворотному напрямку; зворотна процесу стискання предмету дія – *release / let go*.

Отже, граматична метафора – це унікальний спосіб створення художньої образності, що полягає в навмисному переносі граматичної форми з одного виду відносин на інший у нетиповому для її основного значення оточенні. Виходячи з тези про те, що граматична метафора представлена на морфологічному рівні, її класифікація здійснюється на основі морфологічних категорій.

Список використаних джерел

- Вежбицкая, А. (1987). *Язык. Культура. Познание*. Москва.
- Шендельс, Е.И. (1972). Грамматическая метафора. *Филологические науки*, 3, 48–57.
- Fielding, H. (2001). *Bridget Jones's Diary*. London.
- Halliday, M. (1994). *Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
- Kinsella, S. (2016). *Remember Me?* London.
- Whorf, B.L. (1972). *Language, Thought, and Reality*. Cambridge (Mass.).